

Opvallend en aanhoudend agressief gedrag bij Zilvermeeuwen *Larus argentatus* na jongenverlies

AGRESSIVE BEHAVIOUR OF HERRING GULL AFTER LOSS OF CHICKS

Fred Cottaar, Kees Verbeek & José Verbeek

Op het Forteiland in de monding van het Noordzeekanaal (IJmuiden) worden sinds 2008, in samenwerking met het Koninklijk Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek (NIOZ), ondermeer adulte Zilvermeeuwen *Larus argentatus* op het nest gevangen en van groene kleurringen met een individueel herkenbare code voorzien. Het volgen van deze gemerkte meeuwen geeft veel informatie over verplaatsingen tijdens het broedseizoen, de herfsttrek, het overwinteringsgebied en de voorjaartrek. Het aflezen van gekleurringde meeuwen is vandaag de dag een activiteit waar tal van vogelaars en onderzoekers in binnen- en buitenland zich mee bezighouden. Door langlopende projecten kunnen ook veranderingen in trekgedrag worden vastgelegd. In IJmuiden wordt ook geprobeerd om gekleurringde vogels in de broedtijd te volgen, waarbij het gedrag van bekende individuen kan worden bestudeerd (Cottaar & Verbeek 2009). De laatste jaren zijn we er bijzonder op gespitst om tijdens het broedseizoen zoveel mogelijk Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen op het eiland te vangen en te kleurringen die broeden op plaatsen waar ze vanaf de vaste wal kunnen worden gezien. In dat geval kunnen we de meeuwen tijdens de broedtijd namelijk ongestoord volgen, wat natuurlijk een vereiste is bij gedragswaarnemingen.

Waarnemingen tijdens broedseizoen 2010

Op 31 mei werd een vrouwtje Zilvermeeuw op een nest met 3 eieren gevangen. De vogel werd gemerkt met een groene kleurring met de code Y.ASM, geringd met een metalen ring van het Vogeltrekstation en er werden biometrische gegevens verzameld. Op 5 juni bleek de vogel aanwezig in haar territorium en op 12 juni werd ze gezien, samen met haar ongeringde partner, met een kuiken van ongeveer een week oud. Tijdens vervolgwaarnemingen bleek het kuiken verdwenen te zijn, maar werd gedurende het resterende broedseizoen wel opvallend agressief, territoriaal gedrag van het paar vast gesteld.

Op 20 juni was het paar, langs de rand van hun territorium, in fel conflict met een paar Kleine Mantelmeeuwen *Larus fuscus* met jongen van ongeveer 3 weken oud. De Zilvermeeuwen richtten hun woede vooral op een aantal kuikens van Kleine Mantelmeeuw kuikens van ongeveer 2 weken oud, waarvan de ouders op dat moment niet in de kolonie aanwezig waren. Eén van de kuikens kreeg er flink van langs, maar kon zich redden door zich buiten zijn territorium bij andere kuikens te voegen. Een tweede kuiken had minder geluk en kreeg gedurende een half uur de volle laag, vooral van het gekleurde vrouwtje, tot het uiteindelijk dood was. Op 21 juni waren de Zilvermeeuwen weer in een fel territoriaal conflict verwickeld, maar nu kregen zij er van de burens behoorlijk van langs. Opgeven deden zij echter niet. Ook op 26 en 27 juni werden felle gevechten gezien met een paar Kleine Mantelmeeuwen in een aangrenzend territorium, maar omdat het mannetje van dit paar zijn territorium fel verdedigde leidde dit tot niets. Op 4 juli hield het paar zich in een andere hoek van hun territorium op en was het daar in een fel gevecht gewikkeld met een Zilvermeeuw met twee grote kuikens (5-6 weken oud). De vader van deze kuikens verdedigde zijn kroost succesvol. Opnieuw bleef het agressieve meeuwenpaar langdurig aanvallen uitvoeren.

Behalve dat er veelvuldig felle territoriumgevechten werden uitgevoerd door dit paar Zilvermeeuwen, werden veelvuldig kuiltjes in de grond gedraaid met het daarbij behorende, kenmerkende gedrag (vogels buigen voorover, snavel gericht naar de grond, kop wordt snel op en neer bewogen en een 'klokkend' geluid wordt geproduceerd: de '*choking-call*'; Cramp & Simmons 1983). Daarnaast werd veelvuldig bedreigd naar andere meeuwen en de partners leken elkaar aan te moedigen door het agressief 'plukken' van vegetatie.

Op 8 juli moest een aangrenzende nestelende Kleine Mantelmeeuw met een kuiken van ongeveer 4 weken oud het weer ontgelden, maar ook nu kon de Kleine Mantelmeeuw stand houden. Op 11 juli was het de beurt aan een andere Zilvermeeuw in de buurt (Y.APS) met zijn partner. Ook dit paar was de kuikens kwijt geraakt, en ook hier waren beide vogels nog steeds in hun territorium aanwezig om dat met verve te verdedigen. Op 16 juli werd een ware orgie van territoriale conflicten gezien, toen het 'beruchte' paar met maar liefst vier andere broedparen (met en zonder kuikens) in gevecht raakte. Op 18 juli werden geen agressieve handelingen vastgelegd, maar op 25 juli waren de meeuwen weer slaags met Zilvermeeuw Y.APS. Pas vanaf 1 augustus werd het wat rustiger. Nog steeds waren de beide Zilvermeeuwen veelvuldig in hun territorium aanwezig, maar van de verschillende buurparen waren nog maar weinig vogels aanwezig, omdat de jongen uitgevlogen waren, of omdat de broedpoging mislukt

was en de kolonie verlaten werd. De laatste waargenomen daad van agressie was een aanval van Y.ASM gericht op twee juveniele Zilvermeeuwen op 11 augustus 2010.

Waarnemingen tijdens broedseizoen 2011

Y.ASM keerde 14 februari terug in de kolonie en vanaf begin maart werd ze regelmatig met haar partner in hetzelfde territorium als dat van 2010 teruggezien. Het paar gedroeg zich in de vestigingsperiode behoorlijk territoriaal, al was dat gedrag zekere niet opvallender als dat van andere paren. Eind april was er een nest aanwezig dat vanaf begin mei constant bezet was. Op 20 mei werd waargenomen dat Y.ASM werd afgelost door haar ongeringde partner. Op 23 mei werd geprobeerd met behulp van een inlopkooi de partner te vangen om hem ook te kleurringen. Echter, we vingden Y.ASM terug in de kooi en ondanks verschillende pogingen is het niet gelukt de partner te vangen. Tijdens de vangactie had het paar drie eieren. Ook tijdens de broedtijd was het gedrag niet anders dan dat van andere paren in de omgeving, al moet gezegd worden dat de indruk bestond dat de afstand tussen de nesten groter was dan in 2010, waardoor mogelijk minder agressie is ontstaan. Op 5 juni waren er kuikens aanwezig. Het aantal kon toen niet worden bepaald, omdat de kuikens onder de oude vogel zaten. In ieder geval waren er vanaf 10 juni steeds twee kuikens aanwezig. Het derde kuiken is vermoedelijk gesneuveld, aangezien er tijdens een controle geen ei meer in het nest werd aangetroffen. Tijdens het opgroeien van de kuikens zijn niet anders dan normale twisten onderling waargenomen en uiteindelijk werden dit jaar met succes twee jongen groot gebracht. Tevens kon worden vastgesteld dat ook de paren in de directe omgeving met succes jongen konden grootbrengen en dat van opvallende agressiviteit tegenover kuikens en paren in de directe omgeving, zoals waargenomen tijdens het broedseizoen van 2010, geen sprake was.

Discussie

Het volgen van meeuwen met kleurringen geeft informatie over eventueel afwijkend, of atypisch gedrag van bepaalde individuen. De hier gevolgde Zilvermeeuwen waren in 2010 opvallend agressief en bleven hun territorium verdedigen, ondanks dat de broedpoging allang mislukt was. Een dergelijke aanhoudende felheid werd bij andere gemerkte Zilvermeeuwen in de jaren 2008-2010 op het Forteiland niet vastgesteld. Een verklaring voor de uitzonderlijke felheid van Y.ASM en zijn partner is niet gemakkelijk te geven, maar het bewuste deel

van de kolonie heeft een hoge dichtheid aan nesten en daardoor relatief kleine individuele territoria. De felle aanvallen op jongen in aanpalende territoria door de agressieve Zilvermeeuwen heeft het broedsucces daar negatief beïnvloed. Afgezien van de onmiddellijke dood van enkele kuikens, zullen de adulte vogels in die territoria veel meer tijd hebben moeten investeren in de verdediging van hun jongen, waardoor er minder tijd overblijft voor zaken zoals foerageren, rust en veerverzorging. Hoe anders was het broedseizoen van 2011, toen het betreffende paar zich 'normaal' gedroeg. Mogelijk als gevolg van het behouden en met succes grootbrengen van twee kuikens.

Dankwoord

Wij danken de Stichting Forteiland (in het bijzonder Leen de Jager) voor de mogelijkheid die wordt geboden om onderzoek naar meeuwen op het Forteiland te doen. Het Vogeltrekstation zorgde voor de ringvergunning. Kees Camphuysen (NIOZ) wordt bedankt voor het verstrekken van de kleurringen.

Summary

Descriptions are provided of contrasting behavior of one and the same pair of Herring Gulls in the IJmuiden colony at Forteiland. Extremely aggressive interactions with adjacent breeding pairs were recorded in 2010, after the offspring had disappeared and the birds were in fact off duty. In contrast, in 2011, when the pair reared chicks successfully, abnormal aggression was not recorded. The report has been provided as a case study demonstrating how different individual gulls may behave in subsequent seasons (whether or not in response to the chick loss in one year) and demonstrates what valuable behavioural observations can be obtained by observing colour-ringed (known individual) birds.

Referenties

- Cottaar F. & K. Verbeek 2009. Partnerruil bij Zilvermeeuwen *Larus argentatus* in IJmuiden. *Sula* 22: 83-86.
- Cramp S. & K.E.L. Simmons (eds) 1983. *The Birds of the Western Palearctic*, 3. Oxford Univ. Press, Oxford.

Adresgegevens auteurs:

Fred Cottaar¹ Kees Verbeek² & José Verbeek²

¹ Lutulistraat 42, 2037 CB Haarlem; fred.cottaar@tiscali.nl

² Jan Steenstraat 69, 2023 AL Haarlem.